

SAKUPITI LJUDE

Dan kad smo otišli osvanuo je vrućim rujanskim jutrom, 27
poslije noći rascjepkanog sna. Gomila od sedamdeset
ili osamdeset ljudi stajala je na rivi opkoljena koferima,
spremna da se ukrca u dva autobusa. Uglavnom žene i dje-
ca. Muškarci su stajali sa strane i čekali da se oproste od
svojih žena; dvojica su nekako uspjela izbjeći regrutaciju
i išli su s nama. Sestra i ja stajale smo uz rastresenu majku
i promatrali talasanje Jadrana. Pored autobusa su stajali
poslom užurbani Britanci koji su se već lagano zacrvenjeli
od ranijeg sunca. Došli su nas odvesti iz naših praš-
njavih gradova u kojima u zadnje vrijeme puno toga nije
bilo kako valja.

Konvoj je preko jedne organizacije za brigu o djeci pri-
premio Dragan zajedno s Peterom, čovjekom iz sjever-
ne Engleske. Dragan je prije rata radio u čeličani, a sad je
bio zadužen za nas – kao “menadžer”, kako je volio da ga
zovu. Nitko od nas nije znao kamo zapravo idemo. Sve što
nam je Dragan rekao bilo je da se odjenemo što otrcanije,
jer je prethodna grupa bila, kako je rekao, suviše dotje-
rana. Britanci su se žalili da nisu izgledali kao izbjeglice.
Dragan je to mojoj majci tjedan ranije opisao preko te-
leфона: “Izgledali su kao da su se odjenuli za vjenčanje!”
Zamislila sam svoje tašte sunarodnjakinje u talijanskim

kompletima koje su izbavili iz svojih domova, ružom za usne i besprijevnim sjenilom, poput nekakvog oklopa.

Britanci su, razumije se, očekivali nešto sličnije “pravim” izbjeglicama: ljude u nevolji kojima se patnja iščitava s lica, odjeće poderane i zgužvane, s djecom crvenih očiju od plača. Dragan je pročešljao gomilom i detaljno pregledao svačiju odjeću opipavajući prstima košulje, suknje ili hlače pokušavajući trljanjem ustanoviti njihovu kvalitetu s izrazom gadenja na licu. Doimali smo se dobrono ispod prosjeka. Ali neizgovoreni moto tih bosanskih majki bio je: “Ako ćemo biti izbjeglice, nemojmo isticati svoju bijedu, nego se barem dotjerajmo”, a ja sam razumjela kako se osjećaju. Nije lako preko noći postati izbjeglica.

28

Mučila me ta pomisao. Cijeli život provela sam kao ja, u vlastitoj obitelji, pretežno obilježena pjegavim licem i posvuda razasutoj obitelji. Ali nitko me dotad nije sažalijevao, sve dok nije izgovorena riječ “izbjeglica”. Bilo mi je svega šesnaest i nisam imala nikakav pojam o tome što znači biti “izbjeglica”. Ali sad sam se zatekla pred tom spoznajom da ću uskoro postati “stranac”.

Stigao je čas da se sestra i ja ukrcamo u autobus, trenutak još uvijek previše bolan da bih ga prizvala u sjećanje. Majčino lice bilo je prekriveno suzama koje sam na njemu isplakala, a između nas se ispriječilo staklo prozora kao simbol našeg rastanka. Autobus je vjerojatno mirisao na Englesku i pomislila sam kako više nikada neću vidjeti majku ili osjetiti miris Jadranskog mora koje je uokvirivalo njezinu ukovrdžanu kosu. Motor je zabrundao, ne želeći se pomaknuti iz osunčane ugode.